

**ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРИНИНГ ИЖТИМОЙ-
РЕАБИЛИТАЦИЯ КИЛИШ ВА ИЖТИМОЙ МОСЛАШТИРИШ
ЧОРА-ТАДБИРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШ ФАОЛИЯТИНИНГ
ТАШКИЛИЙ АСОСЛАРИ**

Отажонов Бобур Умид ўгли

Ўзбекистон Республикаси ИИВ академияси

3-ўқув курси 307 гуруҳ курсанти

Аннотация: Ушбу мақолада Жпрофилактика инспекторининг ижтимоий-реабилитация қилиш ва ижтимоий мослаштириш чора-тадбирларини амалга ошириш фаолиятини тартибга солувчи нормалар ва уларни қўллаш амалиёти ва бу борада олиб борилаётган ишлар ҳақида фикр алмашилган.

Калит сўзлар: инспекторлар, ҳуқуқбузарликдан жабрланувчи, жисмоний, маънавий ёки мулкӣ зарар, оммавий тартибсизликларда, реабилитация қилиш ва ижтимоий мослаштириш, криминология....

Маълумки, республикамиз ҳукумати ва Президентимиз Шавкат Мирзиёев томонидан ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат органлари фаолиятини такомиллаштириш, ходимларининг ҳуқуқ ваколатларини таъминлаш, уларни ижтимоий хизматларни моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантириш масалаларига мунтазам эътибор бериб келинмоқда. Шу билан бирга, амалиётда фуқароларнинг, энг аввало, ёрдамга муҳтож ҳуқуқбузарликлардан жабрланувчилар ва жазони ижро этиш муассасларидан озод етилган шахсларнинг ҳуқуқларини қўшимча равишда таъминлаш, давлат органларининг фуқаролик жамияти институтлари, шу жумладан оммавий ахборот воситалари билан амалий муносабатларини кучайтириш, мазкур масалаларда жамоатчилик назорати жорий этилишини давом эттириш юзасидан кечиктириб бўлмайдиган ўзаро ҳамкорликликдаги чора-тадбирлар кўришни талаб қиладиган айрим муаммолар ва камчиликлар сақланиб қолмоқда.¹ Юқоридаги камчиликларни бартараф қилиш мақсадида катор норматив ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди.

Хусусан, Ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш, ҳуқуқбузарликлардан жабрланувчилар ва жазони ижро этиш муассасларидан озод етилган шахсларнинг ҳуқуқининг поймол қилиниши ва уларнинг қайта олдини олиш тизимини тубдан такомиллаштириш мақсадида, шунингдек, 2017 - 2021 йилларда Ўзбекистон республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор

¹ Бабакаланов З.Я., И. Исмаилов, Аҳмедов от. Профилактика инспекторлари фаолиятини ташкил этиш асослари. Ўқув-методик қўлланма.-Т.,

йўналиши Ҳаракатлар стратегияси бўйича белгиланган вазифаларни инобатга олиб, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 3827-сонли “ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш, шунингдек, оилавий-маиший зўрлик ишлатишнинг олдини олиш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” қарорида ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштиришни амалга оширувчи органлар келтирилган:

- Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси;
- Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари
- Ички ишлар органлари
- Прокуратура органлари
- Давлат хавфсизлик хизмати органлари
- Адлия органлари
- Меҳнат органлари
- Таълимни давлат томонидан бошқариш органлари ва таълим муассасалари
- Давлат соғлиқни сақлаш тизимини бошқариш органлари ва соғлиқни сақлаш муассасалари
- Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 3827-сонли ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш, шунингдек, оилавий-маиший зўрлик ишлатишнинг олдини олиш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” қарорида уларнинг ҳамкорлиги қуйдагича белгилаб ўтилган:

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:

- ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир давлат дастурларининг ишлаб чиқилиши, тасдиқланиши ва амалга оширилишини таъминлайди;

- ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигитизимининг самарали ишлаб туришига қаратилган норматив- ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқади ва қабул қилади;

- ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир бевосита амалга оширувчи ва унда иштирок этувчи органлар ҳамда муассасаларнинг ўзаро ҳамкорлигини таъминлайди.

Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари:

- Ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштиришни ҳамкорлигига доир ҳудудий дастурларни ишлаб чиқади, тасдиқлайди ва амалга оширади;

- аҳолининг ижтимоий муҳофаза қилинишини таъминлашга, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартиботни, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликлари ҳимоя қилинишини таъминлашга қаратилган чора- тадбирларни кўради;

- тегишли ҳудудда ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигинибевосита амалга оширувчи ва унда иштирок этувчи органлар ҳамда муассасаларнинг ўзаро ҳамкорлигини таъминлайди.

Ички ишлар органлари:

- ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир давлат дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этади;

- ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир дастурларни ишлаб чиқади, тасдиқлайди ва амалга оширади;

- мамлакатдаги, айрим минтақалардаги, туманлар ва шаҳарлардаги ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлиги оид вазиятни урганеди, мавжуд кучлар ва воситалардан ижтимоий реабилитация қилиш ва самарадорлиги тахлилини амалга оширади;

- ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштиришни амалга оширади, ўзаро ҳамкорлигини таъминлайди.

Прокуратура органлари:

- ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир давлат дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этади;

- ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир дастурларни ишлаб чиқади, тасдиқлайди ва амалга оширади;

- ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлиги тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси қонунларининг аниқ ва бир хилда ижро этилиши устидан назоратни амалга оширади;

- ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлиги соҳасидаги қонун ижодкорлиги фаолиятида иштирок этади;

-аҳоли ўртасида жамиятда ҳуқуқий онгни, ҳуқуқий маданиятни юксалтиришга ва қонунийликни мустаҳкамлашга қаратилган ҳуқуқий тарғибот бўйича фаолиятда иштирок этади;

-ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигини бевосита амалга оширувчи органлар ва муассасаларнинг фаолиятини мувофиқлаштириб боради;

Давлат хавфсизлик хизмати органлари:

-ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир давлат дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этади;

-ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир дастурларни ишлаб чиқади, тасдиқлайди ва амалга оширади;

-ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигини амалга оширади,

-ижтимоий реабилитация ва мослаштириш ҳамкорлиги тўғрисидаги ахборотни тўплаш ва таҳлил қилишни, тегишли органлар ва муассасаларга зарур ахборотни тақдим этади;

Адлия органлари:

-ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир давлат дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этади;

-ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир дастурларни ишлаб чиқади, тасдиқлайди ва амалга оширади,

-ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигини амалга оширади;

-аҳоли ўртасида жамиятда ҳуқуқий онгни, ҳуқуқий маданиятни юксалтиришга ва қонунийликни мустаҳкамлашга қаратилган ҳуқуқий тарғибот бўйича фаолиятни амалга оширади ҳамда мувофиқлаштириб боради;

-ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлиги соҳасидаги қонун ижодкорлиги фаолиятида иштирок этади; Меҳнат органлари:

-ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир давлат дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этади;

-меҳнат ва аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир дастурларни ишлаб чиқади, тасдиқлайди ҳамда амалга оширади;

-ҳуқуқбузарликлардан жабрланувчилар жазони ижро этиш муассасларидан озод этилган шахсларни иш билан таъминлаш чора-тадбирларини кўради, ҳуқуқбузарликлардан жабрланувчилар ва жазони ижро этиш муассасларидан озод этилган шахсларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш чора-тадбирларини амалга оширади;

-меҳнат ва аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигини амалга оширади;

Таълимни давлат томонидан бошқариш органлари ва таълим муассасалари:
-ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир авлат дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этади;

-ҳуқуқбузарликлардан жабрланувчилар ва жазони ижро этиш муассасларидан озод этилган шахсларга таълим беришга доир дастурларни ишлаб чиқади, тасдиқлайди ва амалга оширади, Давлат соғлиқни сақлаш тизимини бошқариш органлари ва соғлиқни сақлаш муассасалари:

- ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир давлат дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этади; - ҳуқуқбузарликлардан жабрланувчилар жазони ижро муассасларидан озод этилган шахслар соғлиғини сақлаш тиклаш мақсадида ижтимоий реабилитация қилиш мослаштириш ҳамкорлигига доир дастурларни ишлаб чиқади, тасдиқлайди ва амалга оширади,

-ҳуқуқбузарликлардан жабрланувчилар ва жазони ижро этиш муассасларидан озод этилган шахслар ўртасида санитария-гигиенага оид билимларни тарқатиш бўйича ишларни, шунингдек соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишда ўзаро ҳамкорликни ташкил этади;

-алкоголизмга, гиёҳвандликка, захарвандликка, руҳий касалликларга, ОИВ инфекциясига, таносил касалликларига ва атрофдагилар учун хавф солувчи бошқа касалликларга ҳуқуқбузарликлардан жабрланувчилар ва жазони ижро этиш муассасларидан озод этилган шахсларни аниқлайди, уларни ҳисобга олиш, текширувдан ўтказиш, шунингдек ижтимоий реабилитация қилиш ва ижтимоий мослаштиришда ҳамкорликни ташкил этади,

- ОИВ инфекцияси, алкоголизм, гиёҳвандлик, захарвандлик тарқалишининг олдини олишга доир чора-тадбирларни бажариш учун ижтимоий реабилитация

қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигини амалга оширади; Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари:

-ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига доир давлат дастурларини, ҳудудий ва бошқа дастурларни амалга оширишда иштирок этади;

-ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижро этилиши устидан жамоатчилик назоратини амалга оширади,

-тегишли ҳудудда жамоат тартибини таъминлашда, шу жумладан фуқароларнинг келиши ва кетиши ҳисобга олинишини ташкил этишда, ҳуқуқбузарликлардан жабрланувчилар ва жазони ижро этиш муассасаларидан озод етилган шахслар ўртасида ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ҳамда уларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича ишларда ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамкорлигига кўмаклашади;

— Ижтимоий реабилитация қилиш мослаштириш ҳамкорлик комиссияларни тузади.

Шуни таъкидлаш жоизки, профилактика инспекторининг ҳуқуқбузарликлардан жабрланувчиларга ва жазони ижро этиш муассасасидан озод қилинган шахсларга ижтимоий реабилитация қилиш мослаштириш учун ёрдам кўрсатувчи ихтисослаштирилган муассасалар билан ҳамкорлиги бу уларнинг қонунийлик ва ҳуқуқ тартиботни таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг ва жиноятларнинг олдини олиш, ҳуқуқбузарликлардан жабрланувчиларга ва жазони ижро этиш муассасасидан озод қилинган шахсларга ўз вақтида ёрдам кўрсатиш, фуқароларнинг ҳуқуқбузарлик содир этишининг олдини олиш ва ҳуқуқбузарликдан жабраланишларининг олдини олишда биргаликда, келишилган фаолиятга оид режаларни амалга ошириш, ўзаро ахборот алмашиш, муайян вазифаларни ҳал қилишда ўзаро ёрдам бериш ва қўллабқувватлашда намоён бўладиган ҳамкорлик тушунилади.

Профилактика инспекторининг ҳуқуқбузарликлардан жабрланувчиларга ва жазони ижро этиш муассасасидан озод қилинган шахсларга ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш учун ёрдам берувчи муассасалар юқоридаги курсатувчи ихтисослаштирилган ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар билан ҳамкорлиги ҳуқуқбузарликлардан муҳофаза қилувчи органлар жабрланувчиларга ва жазони ижро этиш муассасасидан озод қилинган шахсларнинг хулқ-атвори, бундан ташқари, латент (яширин) жабрланувчи ва ҳуқуқбузарлар қилмишларининг мотивлари ва сабабларини аниқлаш, содир

етилган жиноят ҳақида ҳокимият органлари ёки мансабдор шахсларга хабар бериш ёки ариза билан мурожаат этишдан ўзини тийиш сабабларини аниқлаш ва уларга баҳо бериш учун ҳам муҳим аҳамият касб этади ҳамда буларнинг барчаси ҳамкорлик қилиш натижасида аникланади, ўрганиб чиқилади ва амалда буларнинг олдини олиш учун чора-тадбирлар ишлаб чиқишда албатта ўзининг ижобий натижасини беради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: «Ўзбекистон», 2017. – 806
2. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси // Электрон манба: http://www.lex.uz/pages/getact.aspx?lact_id=97664 (мурожаат вақти: 25.07.2017)
3. Ўзбекистон Республикасининг «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»ги қонуни (2014 йил 14 май) // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2014 20-сон, 221-модда.
4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Тошкент шаҳрида жамоат тартибini сақлаш ва хавфсизликни таъминлаш концепцияси тўғрисида»ги 170/40-сон (12.04.1999 й.) қарори.
5. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2014 йил 4 мартдаги «Фуқаролар йиғинининг «Маҳалла посбони» жамоатчилик тузилмаси фаолиятини янада такомиллаштириш тўғрисида»ги 47-сонли қарори билан тасдиқланган фуқаролар йиғинининг «Маҳалла посбони» жамоатчилик тузилмаси тўғрисидаги Низом Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. – 2014. – № 10 106-м.
6. Постановление Кабинета Министров Республики Узбекистан от 30 октября 2014 года № 273 «Об утверждении положения об отрядах и пограничным войскам Службы национальной безопасности ики Узбекистан «Чегара посбонлари» // Собрание законодательства алики Узбекистан. – 2014. – № 40. – ст. 497.
7. Ўзбекистон Республикаси ИИВнинг «Ички ишлар органларининг диклар профилактикаси бўлинмалари фаолиятини ташкил этиш тугрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида»ги 151-сон (12.07.2017 й.)
8. Приказ МВД России № 1166 (31.12.2012 г.) «Вопросы организации ости участковых уполномоченных полиции» // www.rg.ru//uchastkovie-dok.html.